

Notat 4:2016

Roar Eilertsen

Offshoresektorens betydning for sysselsetting og økonomi i kommuner og lokalsamfunn

Sammendrag

Til tross for lavere oljepris er petroleumsvirksomheten fortsatt den viktigste enkeltneringen i norsk økonomi.

- Rundt halvparten av landets eksportinntekter kommer fra olje og gass
- Det offentlige får 15-20 % av sine inntekter fra petroleumsvirksomheten
- Om lag en femtedel av landets verdiskaping skjer i denne næringen.

Petroleumsnæringen er utgangspunkt for nesten hver åttende arbeidsplass i Norge. Med ringvirkninger sysselsatte den til sammen rundt 330 000 personer i 2014. Anslag viser at om lag 77 000 av disse er knyttet til eksport fra næringen.

- Ca 25-26 000 arbeider offshore
- Ca 160 000 er ansatt i oljeselskapene på land og i leverandørindustrien
- Nærmere 145 000 er ansatt hos underleverandørene og i bedrifter som nyter godt av etterspørselen fra næringen

Statistisk sentralbyrå rapporterte i 2015 at det bor arbeidstakere med direkte tilknytning til petroleumsnæringene i 424 av landets 428 kommuner. Konsentrasjonen er, som ventet, størst i Rogaland og Hordaland. Når man inkluderer leverandørindustrien i disse to fylkene var det 80-90 000 arbeidsplasser i petroleumsnæringene i disse to fylkene i 2014.

«Petro»-sysselsettingen har stor betydning i både store og små kystkommuner. I følge Statistisk sentralbyrå er det er 10 kommuner hvor sysselsettingen i såkalte «direkte petroleumsnæring» står for mer enn 10 prosent av samlet sysselsetting. Kommunene Stavanger og Sola er på topp.

De 10 kommunene hvor petroleumsnæringene står for størst andel av sysselsettingen:

<i>Kommune</i>	<i>Ant. sysselsatte</i>	<i>Andel i %</i>
Stavanger	12 555	18,9
Sola	2 686	17,4
Rennesøy	403	15,3
Randaberg	844	14,8
Austrheim	318	13,6
Tysvær	726	12,9
Eigersund	993	12,6
Sandnes	4 903	12,2
Fedje	32	12,0
Bokn	51	11,7

Som vi ser, kan det være stor avstand mellom antallet arbeidsplasser i en kommune og andelen disse utgjør av total sysselsetting. For kommuner som

Fedje og Bokn utgjør de hhv 32 og 51 som har arbeid i petroleumsnæringene hele 11-12 % av totalen, mens kommuner som Bergen, Oslo og Trondheim (som hadde hhv 7 678, 3 441 og 1 757 arbeidstakere i næringen i 2014) ikke er med på listen i det hele tatt.

Hvis vi tar hensyn til at SSBs inndeling bare fanger opp vel 40 % av de som ifølge andre forskningsmiljøer (som IRIS) bør klassifiseres som arbeidstakere i petroleumsnæringene, vil den relative betydningen av disse næringene være mer enn dobbelt så stor som i SSBs oversikt. Gitt at kommunene hadde hatt sin andel av næringene også etter IRIS sin inndeling, ville de 10 kommunene i listen over ha fra 30 - 50 prosent av sin totale sysselsetting knyttet til petroleumsnæringene. Ikke uventet er det Rogalands-kommunene Sola, Stavanger, Rennesøy og Randaberg som topper listen for de med størst sysselsetting i petroleums-næringene.

Petroleumsnæringene har stor betydning for norsk økonomi som helhet, men også for økonomien i mange lokalsamfunn. For lokalsamfunnene betyr ansatte i petroleumsnæringene at de skatter til sin kommune og at de legger igjen penger til lokalt næringsliv gjennom etterspørsel av varer og tjenester. Denne etterspørselen bidrar til sysselsetting i handel og tjenesteyting i mange kommuner.

Store skatteinntekter

- Det norske samfunnets samlede skatteinntekter fra personer i petroleumsvirksomheten ble anslått til ca 80 milliarder kroner (i 2014).
- Norske kommuner får i sum inn om lag 12-13 milliarder kroner i direkte skatteinntekter fra oljeselskapenes og leverandørindustriens ansatte. Tar vi med effekten fra alle de som har arbeid i tilknytning til disse aktivitetene, kan vi plusse på 10 milliarder kroner til.
- I de 10 kommunene med flest arbeidstakere fra petroleumsnæringene legger igjen 8-9 milliarder kroner i lokal etterspørsel etter varer og tjenester.

Dette var situasjonen i 2014. De store kuttene i bemanning i petroleumsnæringene gjør nå mange arbeidsløse og svekker sysselsettingen i lokalsamfunn over hele landet. Både skatteinntekter og lokal etterspørsel forsvinner. Anslag ved årsskiftet 2015/2016 viser at mer enn 30 000 arbeidsplasser har blitt kuttet i petroleumsnæringen, og at kuttene fortsetter i samme tempo. Ledigheten er i mange kommuner den høyeste på mer enn 20 år. I sju kommuner på Sør-Vestlandet har arbeidsledigheten økt med mer enn 100 % i perioden juni 2014 til november 2015.

I januar 2016 var den Nav-registrerte ledigheten mer enn doblet i Rogaland i forhold til året før. Legger vi til grunn at Nav bare fanger opp drøyt 60 % av den totale ledigheten (AKU-ledigheten er på 4,6 %, mot Nav-registrert ledighet på 2,9 % i jan 2016), mistet 9 - 10 000 arbeidstakere jobben i løpet av 2015 bare i Rogaland. I denne situasjonen har ikke myndighetene satt inn et eneste målrettet tiltak for å øke aktivitetsnivået i oljenæringen.

Offshoresektorens betydning for sysselsetting og økonomi i kommuner og lokalsamfunn

Innledning

Krisa i petroleumsnæringene har ført til at rundt 30 000 arbeidsplasser i olje- og gassbransjen har forsvunnet i Norge, viser en opptelling ved årsskiftet 2015/16.¹ Mange mener jobbkuttene vil fortsette, og konsernsjef Ståle Kyllingstad i oljeserviceselskapet IKM anslår at ytterligere 20-30 000 arbeidsplasser kan forsvinne². I første versjon av dette notatet (sept. 2014) skrev vi at «de samlede planene for kostnadskutt kan ende med at Statoil reduserer bemanningen i Norge med om lag 5 000 arbeidsplasser. For industrien som helhet kan det være at så mye som 10 000 kan bli fjernet i løpet av forholdsvis kort tid». Det har blitt verre.

Ved utgangen av 2015 går anslagene ut på 30 000 jobbkutt totalt. Statoil har kuttet 2 800 i egen arbeidsstokk og redusert innleien med ca 2 000 årsverk, i sum svært nær de 5 000 som ble anslått høsten 2014. Blant oljeserviceselskapene er det Aker Solutions og National Oilwell Varco som har kuttet mest, hhv 4-5 000 (inkl innleie) i AS og nærmere 2 000 egne ansatte i NOV.

Dette er det mest omfattende tilbakeslaget petroleumsnæringen noen gang har opplevd, og har ført til at den samlede arbeidsløsheten har steget til rundt 130 000 ved inngangen til 2016. Det er særlig kystkommunene på Sør- og Vestlandet som har blitt hardt rammet av økende arbeidsledighet. Til tross for en akselererende ledighetsutvikling har myndighetene, pr februar 2016, ikke satt inn noen tiltak for å bremse nedturen. Ikke engang industrien og fagbevegelsens krav om å utvide permitteringsperioden fra 30 til 52 uker har man villet imøtekomme.

I dette notatet skal vi se nærmere på hvordan sysselsetting og verdiskaping i petroleumsnæringen er spredt ut over hele Norge, og hvordan nedgangen har fått store konsekvenser for mange lokalsamfunn.

Petroleumsnæringens plass i norsk økonomi

Petroleumsvirksomheten er den viktigste enkeltnæringen i norsk økonomi, også etter det kraftige oljeprisfallet gjennom 2015. I 2015 stod produksjon av olje og gass for ca 20 % av landets totale verdiskaping (BNP), ca 15 % av statens samlede inntekter og 40 % av all eksportverdi fra Norge³. De siste partårene er statens inntekter fra olje- og gassnæringen løpende blitt plassert i

¹ DNB Markets, 04.02.2016

² Dagsrevyen, 04.02.2016

³ Oljedirektoratets nettsider, jan. 2016 / Nasjonalbudsjettet 2016

oljefondet (Statens Pensjonsfond Utland), og fondet var ved inngangen til 2016 på mer enn 7 000 mrd kroner.

For 2015 anslår SSB at det ble investert ca 193 mrd kroner på norsk sokkel, som er godt over 25 % av alle investeringer i landet. Investeringene i 2015 var om lag 15 % lavere i 2015 enn i 2014⁴, og det er ventet et ytterligere fall i løpet av 2016 (til ca 180 mrd kr). Men samtidig er det verdt å minne om at dette nivået er nesten det dobbelte av hva det var i årene 1995-2005. Da lå det på 80-100 mrd kroner pr år (målt i faste 2013-kroner).

Petroleumsnæringens virkninger i norsk økonomi skjer gjennom i flere kanaler. De mest direkte er ressursene som går med til leting, investeringer og drift på sokkelen, samt til leverandørindustrien til olje og gasselskapene. I tillegg er det ringvirkninger via underleverandører til to sektorene, samt etterspørsel fra næringenes ansatte. De store skatteinntektene fra petroleumsnæringen bidrar også til at velferdsstaten kan opprettholde et høyt tjeneste- og ytelsesnivå. I kommuner og lokalsamfunn kan virkningene skje ved at selskapenes landbaserte virksomheter er lokalisert der, ved at de har leverandørbedrifter der, samt ved at ansatte i ulike deler av petroleumsnæringen bor der og etterspør varer og tjenester. De betaler også skatt i sin kommune.

Hvor mange arbeider i petroleumsnæringen?

Det finnes ulike beregninger av de direkte og indirekte sysselsettingsvirkningene av petroleumsnæringen. Vi snakker både om ansatte i olje- og gasselskapene (på sokkelen og på land), ansatte i leverandørindustrien og hos underleverandører, samt sysselsettingsvirkninger i andre deler av økonomien. I det følgende skal vi redegjøre for noen hovedtall for sysselsettingen, slik de presenteres i ulike rapporter og publikasjoner.

Statistisk sentralbyrå

Statistisk sentralbyrå (SSB) presenterer hvert år rapporten «Sysselsatte i petroleumsnæringene og relaterte næringer». Den seneste rapporten har tall for 2014 (Rapporter 2015/48) og konkluderer med at det:

«I 2014 var det 83 779 sysselsatte i petroleumssektoren. Av disse var 78 094 bosatt i Norge, mens 5 685 var bosatt i andre land og var kun i Norge på arbeidsoppdrag» (s.4).

SSB definerer petroleumsnæringene som to hovedgrupper:

«... bedrifter som står for utvinning av råolje og naturgass på norsk sokkel. Den andre hovedgruppen er bedrifter som produserer varer og tjenester som brukes som innsatsfaktorer i bedrifter i petroleumsnæringene i Norge eller utlandet.

... Den første hovedgruppen, petroleumsnæringene, er avgrenset til næringene «Utvinning av råolje og naturgass», «Tjenester tilknyttet

⁴ Norsk Olje og Gass: Konjunkturrapport 2015

utvinning og råolje og naturgass» samt «Rørtransport» og «Tjenester tilknyttet drift av rørledninger».

... Den andre hovedgruppen er vanskeligere å avgrense. I Standard for næringsgruppering er det imidlertid noen næringer hvor varene eller tjenestene som produseres, hovedsakelig anvendes som innsatsfaktorer for petroleumsnæringene. Det gjelder «Bygging av oljeplattformer og moduler», Innrednings- og installasjonsarbeid utført på borerigger og moduler, og «Forsyningsbaser» (s. 7).

Inndelingen i denne SSB-rapporten betyr at alle bedrifter som (hovedsakelig) har andre kunder enn petroleumsnæringen, ikke regnes med. Indirekte virkninger er heller ikke tatt med. Både SSB og andre forskningsmiljøer har laget anslag for de totale sysselsettingsvirkningene av petroleumsnæringene, og disse skal vi komme tilbake til senere.

SSBs rapport 2015/48 tar utgangspunkt i Standard for næringsgruppering (SN07), som alle foretak er pålagt å rapportere i forhold til. I rapport 2015/48⁵ oppgis næringsgruppens andel av den totale sysselsettingen i sektoren. Omregnet til antall blir bildet slik:

Petroleumsnæringen:	Antall 2014
Utvinning av råolje og naturgass	26 993
Tjenester knyttet til utvinning	39 554
Rørtransport	142
sum	66 689
Petroleumsrelaterte næringer:	
Bygging av oljeplattformer og moduler	12 315
Innrednings- og installasjonsarbeid på borerigger og moduler	3 351
Forsyningsbaser	1 424
sum	17 090

Totalt er dette 8,6 % flere sysselsatte enn i den tilsvarende rapporten fra 2014, som det ble referert til i den første utgaven av dette notatet. SSB har så langt ikke offentliggjort tall som fanger opp den sterke nedgangen i sysselsetting som skjedde igjennom året 2015.

IRIS – International Research Institute of Stavanger

Den mest omfattende kartleggingen av sysselsetting og verdiskaping i tilknytning til olje- og gassbransjen er presentert i en rapport fra IRIS i Stavanger (IRIS-2015/031)⁶. Der konkluderes det i sammendraget slik:

«I 2014 var det rundt 330 000 ansatte i petroleumsrelatert virksomhet, hvorav 187 000 i direkte petroleumsrelaterte virksomheter (operatørselskap og leverandører) og 143 000 i indirekte

⁵ I SSB Rapporten 2015/48 oppgis næringsgruppene i prosent av den totale sysselsettingen i sektoren i 2014 (s. 9). Omregning til antall sysselsatte pr næringsgruppe er gjort av oss.

⁶ International Research Institute of Stavanger: Industribyggerne 2015

petroleumsrelaterte virksomheter (leverandører av generelle varer/tjenester som transport, finans osv). Dette tilsvarer nesten 13 % av alle bosatte sysselsatte» (s. 6).

Dette er betydelig høyere enn tidligere beregninger. I en ny rapport fra Statistisk sentralbyrå (Rapporter SSB 2015/8)⁷, opereres det med et anslag på 239 000 i petroleumsrelatert sysselsetting. IRIS forklarer sine tall med at man har brukt et noe høyere anslag for indirekte sysselsetting, og i tillegg tatt med virkningene av investeringer og eksport fra underleverandørene. Totalt anslår IRIS at om lag 70 000 av de 330 000 er knyttet til leverandørindustriens eksportvirksomhet.

De 187 000 sysselsatte som ifølge IRIS-rapporten er klassifisert i direkte petroleumsrelaterte virksomheter fordeler seg slik:

Operatørselskaper (inkl. forskning)	26 427
Oljeservice	37 219
Verftsindustri og installasjon	28 251
Verkstedindustri	29 063
Teknisk tj.yting og bemanningstj.	31 157
Transport og lagring (inkl rederier)	14 904
Øvrige næringer	20 087
Totalt	187 108

Ifølge IRIS-rapporten er 143 000 sysselsatte klassifisert i kategorien «indirekte petroleumsrelatert». I rapporten omtales disse tjenestene slik:

«For at de direkte petroleumsrelaterte virksomhetene skal fungere, kreves i tillegg en rekke ordinære varer/tjenester. Dette er alt fra det mest banale (rekvisita og toalettpapir), til det veldig ordinære (taxi, varehandel) til det veldig avanserte (IT-støtte, flytransport, advokattjenester og konsulentvirksomhet). Denne type aktiviteter vil i denne rapporten defineres som indirekte petroleumsrelaterte aktiviteter» (s. 9).

I 2014-utgaven av dette notatet viste vi til IRIS-rapport 2014/028⁸. Der refererte man til SSB-tall som sa at ca 18 800 var registrert med arbeid offshore, mens Petroleumstilsynet (Ptil) opererte med at ca 25 900 arbeidet offshore i 2012 (se IRIS-rapporten s. 25). Forskjellene forklarte man slik: I tillegg til de som SSB har registrert med arbeidsplass offshore må man legge til de som er ansatt i landbaserte bedrifter, men som er antatt å jobbe offshore. IRIS anslår at dette dreier som ca 5200. I sum gir dette at ca 24 000 ansatte har sin arbeidsplass offshore, som altså er IRIS-rapportens anslag. Ptils tall bygger på at antall registrerte arbeidstimer på sokkelen i 2012 deles på et «gjennomsnittsårsverk» (45 mill timer / 1750 timer), og det tilsvarer ca 25 900 arbeidstakere.

⁷ Prestmo, Joakim Blix, Strøm, Birger og Midsem, Hilde Karoline: «Ringvirkninger av petroleumsnæringen i norsk økonomi». Rapporter SSB 2015/8

⁸ IRIS 2014/028: Offshoreansatte: Hvem er de? Hvor mange må erstattes i årene fremover?

Bildet hadde ikke endret seg mye i den siste IRIS-rapporten (2015/031). Der konkluderes det slik:

«SSBs tall for registrerte sysselsatte offshore i 2013 var 22 446, i underkant av 1 % av alle sysselsatte bosatt i Norge, IRIS sine tall indikerer at det reelle tallet nok er nærmere 25-26 000» (s. 39).

Etter dette kan vi konkludere med at offentlig statistikk og ulike anslag fra forskningsmiljøene konkluderer med at det i 2014 var **25-26 000 personer som jobbet offshore i petroleumsnæringen. Av disse var 6-7 000 ansatt i oljeselskapene og 18-20 000 i leverandørindustrien.** De viktigste områdene for leverandørbedrifter offshore er oljeservice og plattformboring, riggdrift, forpleining, vedlikehold og modifikasjon, subsea og driftspersonell som leies ut til operatør- og leverandørselskaper.

Av ca 187 000 sysselsatte i direkte petroleumrelaterte virksomheter jobber 25-26 000 offshore og drøyt 160 000 på land i 2014. Men så startet nedturen for fullt.

I det følgende skal vi gå grundigere inn på hvor arbeidstakerne som arbeider offshore er bosatt. Deretter skal vi se på hvor leverandørindustrien er lokalisert. Endelig skal vi si litt om hva disse arbeidsplasser og lokaliseringer betyr for kommuner og lokalsamfunn. Og vi skal se på hvilke kommuner som har blitt rammet hardest av oljenedturen.

Regionale forskjeller

De omtalte forskningsinstitusjonene har alle gjort analyser av hvor de ansatte i petroleumsnæringen er bosatt, og hvilken betydning næringen har for regioner og lokalsamfunn.

I det følgende skal vi presentere tall fra Statistisk sentralbyrå (Rapporter 2015/048) og IRIS (Rapport 2015/031), som med noe ulike definisjoner fordeler den petroleumrelaterte sysselsettingen på fylker og kommuner. Merk at begge rapporter baserer seg på tall innhentet høsten 2014, og dermed ikke fanger opp nedturen som har funnet sted etter det.

Som nevnt er det SSB som anvender den mest restriktive definisjonen av petroleumrelatert sysselsetting. I deres kategori «Utvinning og tilknyttede tjenester» var det som nevnt 66 727 sysselsatte i 2014, mens det i kategorien «Bygging og innredning av plattformer, forsyningsbaser» var 17 052 sysselsatte i 2014. I Rapport 2015/48 heter det (S. 13):

«I 2014 hadde 424 kommuner minst én innbygger sysselsatt i enten petroleumsnæringene eller relaterte næringer. Fylkene Rogaland og Hordaland har desidert størst andel sysselsatte både i Utvinning og tilknyttede tjenester og i Bygging av plattformer, forsyningsbaser. Hele

60 prosent av de sysselsatte i petroleumssektoren bodde i ett av disse fylkene i 2014».

Hvis vi slår de to SSB-kategoriene sammen, og ser på hvordan den petroleumsrelaterte sysselsettingen er fordelt på fylker, ser bildet slik ut (fra flest til færrest):

Fylker	Antall i petroleumsrelatert sysselsetting	Andel av alle petroleumsansatte bosatt i Norge. N = 78 094
Rogaland	31 459	40,2 %
Hordaland	16 802	21,5 %
Møre og Romsdal	3 822	4,8 %
Oslo	3 441	4,4 %
Akershus	3 146	4,0 %
Sør-Trøndelag	2 615	3,3 %
Buskerud	2 601	3,3 %
Telemark	2 098	2,6 %
Vest-Agder	1 814	2,3 %
Aust-Agder	1 758	2,2 %
Nord-Trøndelag	1 640	2,1 %
Sogn og Fjordane	1 442	1,8 %
Vestfold	1 329	1,7 %
Nordland	1 289	1,6 %
Troms	1 145	1,4 %
Finnmark	774	0,9%
Østfold	493	0,6 %
Oppland	235	0,3 %
Hedmark	191	0,2 %

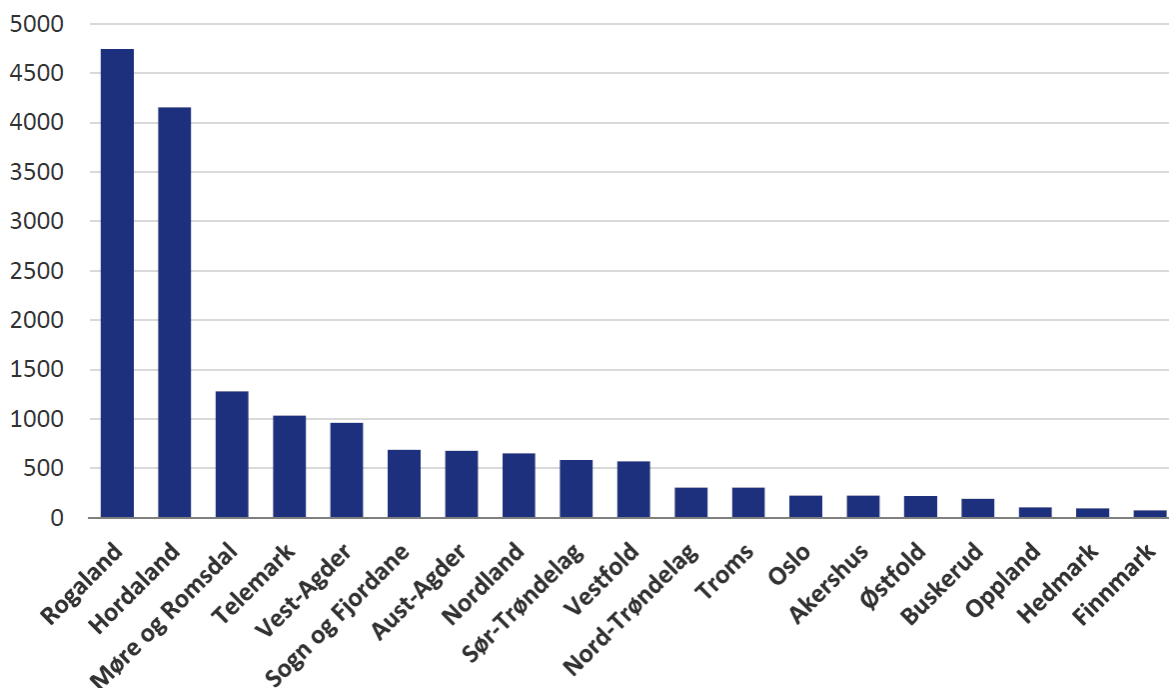
Som nevnt ovenfor opererer IRIS med høyere anslag for petroleumsrelatert sysselsetting enn det SSB gjør. I deres rapport inkluderes sysselsettingen hos underleverandørene til de bedriftene som er med i SSBs oversikt, samt den sysselsettingen i sektoren som er rettet mot eksport. I sum er det dette som benevnes som «direkte petroleumsrelatert sysselsetting», og som hos IRIS ble summert til ca 187 000 sysselsatte i 2014. På toppen av dette er effektene av næringsens konsum av tjenester fra andre deler av økonomien beregnet som «indirekte sysselsetting», og i sum gir dette at de totale sysselsettingseffektene ble anslått til ca 330 000 personer i 2014.

På grunnlag av opplysningene i IRIS-rapport 2015/031 har vi satt opp følgende oversikt over fylkesfordelt sysselsetting:

Fylke (fra flest til minst)	Direkte sysselsetting (nærmeste hundre)	Totalt, inkl. indirekte sysselsatte, antall og i % av alle
Rogaland	57 000	99 200 40 %
Hordaland	31 000	56 700 22 %
Møre og Romsdal	16 300	28 500 21 %
Akershus	14 600	38 900 13 %
Vest-Agder	8 500	15 200 17%
Oslo	6 600	30 900 9 %
Buskerud	6 400	10 500 8 %
Sør-Trøndelag	5 700	10 300 7 %
Vestfold	3 600	6 700 6 %
Nord-Trøndelag	2 800	5 000 7 %
Telemark	2 700	6 000 7 %
Aust-Agder	2 600	5 400 10 %
Sogn og Fjordane	2 200	4 800 8 %
Nordland	1 500	3 800 3 %
Østfold	1 400	2 700 3 %
Finnmark	1 200	2 000 5 %
Troms	1 000	2 400 3 %
Oppland	500	900 1 %
Hedmark	200	500 0,5 %

Vi ser at bildet stort sett er det samme her som i oversikten fra SSB, bare med jevnt over høyere tall. Blant de fylkene som har flest sysselsatte innen petroleumsrelaterte næringer er det bare Vest-Agder som er høyt oppe på IRIS sin liste enn på SSB. Den viktigste enkeltårsaken til dette var nok den høye sysselsettingen innen boreutstyrslieferandører som National Oilwell Varco, McWirth og Cameron Sense, som i 2014 hadde mer enn 3 800 ansatte i Kristiansand-området.

I IRIS-rapport nr. 2013/031 har man en figur (s. 22) hvor antall offshoreansatte er fordelt på fylker. Da ser bildet slik ut:

Figur 7: Bosted for offshoreansatte, 2011. Kilde: SSB

Vi ser at de som arbeider offshore er noe mer spredt utover landet enn det som er situasjonen for den samlede petroleumrelaterte sysselsettingen. Men for de offshoreansatte gjelder det at de fleste er bosatt i fylkene Rogaland og Hordaland. Senere skal vi komme tilbake til hvilke kommuner som har flest offshoreansatte.

I SNFs rapport nr. 02/2013 har man, som nevnt, skilt ut kategorien «spesialisert leverandørindustri». Her er oversikter hvor de som arbeider offshore holdt utenfor, og man endte opp med at det i 2012 var drøyt 103 000 ansatte på land i bedrifter som hadde mer enn 20 prosent av omsetningen mot oljeselskapenes aktiviteter. Vi tar med tabellen som viser hvordan sysselsettingen i leverandørindustrien fordelte seg på fylker i 2012⁹

⁹ SNF-rapport nr. 02/13, tabell 2 s. 18

Hvilke kommuner har flest offshoreansatte?

I IRIS-rapporten (nr. 2014/028 Offshoreansatte: Hvem er de? Hvor mange må erstattes i årene framover?) finner vi en oversikt over de 20 kommunene med flest offshoreansatte i 2012. Listen ser slik ut:

Tabell 4: Kommuner med flest offshoreansatte innbyggere

1. Bergen	1 999
2. Stavanger	1 538
3. Karmøy	911
4. Sandnes	804
5. Haugesund	481
6. Strand	399
7. Trondheim	381
8. Fjell	354
9. Sola	330
10. Arendal	330
11. Porsgrunn	319
12. Askøy	317
13. Egersund	292
14. Kristiansund	283
15. Skien	281
16. Lindås	275
17. Kristiansand	274
18. Oslo	265
19. Os	240
20. Bømlo	227

Til sammen har de 20 kommunene med flest offshoreansatte knapt 50 prosent av den totale offshoresyssetningen i Norge. Åtte av ti av disse bor i en kommune som enten er i Rogaland eller Hordaland. Men dette betyr samtidig at litt mer enn halvparten av alle offshoreansatte bor i kommuner utenfor Rogaland og Hordaland. Av tabellen over ser vi at Trondheim og Arendal er kommuner som kommer med på topp 10-listen, mens 5 av de 10 neste på listen er utenfor de to tunge offshorefylkene. Mer helhetlige oversikter viser at de ansatte i petroleumsnæringene er spredt ut over det ganske land.

Basert på grunndata som vi har fått oversendt fra SSB, har vi laget en oversikt over de kommuner som har flest sysselsatte i det som SSB definerer som petroleumsnæringene. Da ser topp 20-listen slik ut:

Tabell 5: Kommuner med flest ansatte innen petroleumsnæringene og relaterte næringer:

1. Stavanger	12 555
2. Bergen	7 678
3. Sandnes	4 903
4. Oslo	3 441
5. Sola	2 686
6. Karmøy	2 319
7. Haugesund	2 095
8. Stord	2 031
9. Trondheim	1 757
10. Bærum	1 633
11. Kongsberg	1 279
12. Kristiansand	1 144
13. Fjell	1 116
14. Eigersund	993
15. Randaberg	844
16. Asker	781
17. Arendal	777
18. Klepp	747
19. Tysvær	679

Antallet arbeidsplasser innen petroleumsnæringene forteller ikke hele sannheten om hvilken betydning næringene har i en kommune. Det kommer mer an på hvor stor andel av den totale sysselsettingen disse arbeidsplassene utgjør. SSB-statistikkene gir oss svar på dette. Den viser at det er 20 kommuner i Norge hvor petroleumsnæringene utgjør mer enn 8-9 % av den totale sysselsettingen. Listen ser slik ut:

Tabell 6: 10 kommuner hvor petroleumsnæringene står for størst andel av sysselsettingen

<i>Kommune</i>	<i>Ant. sysselsatte</i>	<i>Andel i %</i>
Stavanger	12 555	18,9
Sola	2 686	17,4
Rennesøy	403	15,3
Randaberg	844	14,8
Austrheim	318	13,6
Tysvær	726	12,9
Eigersund	993	12,6
Sandnes	4 903	12,2
Fedje	32	12,0
Bokn	51	11,7

Som vi ser, kan det være stor avstand mellom antallet arbeidsplasser i en kommune og andelen disse utgjør av total sysselsetting. For kommuner som Fedje og Bokn utgjør de hhv 32 og 51 som har arbeid i petroleumsnæringene hele 11-12 % av totalen, mens kommuner som Bergen, Oslo og Trondheim (med hhv 7 678, 3 441 og 1 757 arbeidstakere) ikke er med på listen i det hele tatt.

Hvis vi også tar hensyn til at SSBs inndeling bare fanger opp vel 40 % av de som ifølge IRIS bør klassifiseres som arbeidstakere i petroleumsnæringene (se foran), vil den relative betydningen av disse næringene være mer enn dobbelt så stor som i SSBs oversikt. Gitt at kommunene hadde hatt sin andel av næringene også etter IRIS sin inndeling, ville de 20 kommunene i listen over ha fra 30 - 50 prosent av sin totale sysselsetting knyttet til petroleumsnæringene. Ikke uventet, er det Rogalands-kommunene Sola, Stavanger, Rennesøy og Randaberg som topper listen for de med størst avhengighet av petroleumsnæringene.

Arbeidsledigheten eksploderer

De oversiktene vi har presentert i dette notatet er basert på tilgjengelig, offentlig statistikk for sysselsetting. Pr februar 2016 er de siste tallene fra 4. kvartal 2014, og de fanger dermed ikke opp den kraftige ledighetsutviklingen som vi har sett i gjennom hele 2015 og som nå fortsetter inn i 2016.

Innledningsvis nevnte vi anslagene fra DNB Markets pr. januar 2016 som viste at det ved årsskiftet var rapportert om kutt i drøyt 30 000 arbeidsplasser i petroleumssektoren. Hver eneste uke nå i begynnelsen av 2016 kommer det nye meldinger om bedrifter som varsler innskrenkninger og oppsigelser.

Pr februar 2016 har SSB presentert tall for personer som er registrert arbeidsledige hos Nav. Vi vet at disse tallene ligger betydelig lavere enn de som måles gjennom de regelmessige Arbeidskraftundersøkelsene (AKU) fra SSB. Siste AKU-tall ble publisert 3. februar 2016, og viste en samlet ledighet på 126 000, tilsvarende 4,6 %. Nivået på registrerte ledige hos Nav var til sammenligning 2,9 % for landet som helhet i november 2015. Avstanden mellom de to målene er ca 63 %.

I det følgende skal vi presentere tallene for ledighetsutviklingen i de 20 kommunene med flest ansatte innen petroleumsnæringene fra juni 2014 til november 2015. Bildet så slik:

Tabell 7: Registrerte arbeidsledige (hos Nav), 20 kommuner med høyest andel petroleumsansatte

Kommune	ledighet 2014/06	ledighet 2015/11	Økning i %
Stavanger	1,9 %	4,4 %	103 %
Sola	1,4 %	4,5 %	221 %
Rennesøy	2,5 %	4,8 %	92 %
Randaberg	1,4 %	3,9 %	179 %
Austrheim	2,6 %	4,1 %	58 %

Tysvær	1,5 %	2,6 %	73 %
Eigersund	2,0 %	4,2 %	110 %
Sandnes	2,5 %	4,8 %	92 %
Fedje	1,5 %	4,2 %	180 %
Bokn	1,4 %	3,4 %	143 %
Sveio	1,4 %	2,6 %	86 %
Haugesund	3,1 %	5,4 %	74 %
Strand	2,4 %	4,2 %	75 %
Øygarden	3,5 %	4,8 %	37 %
Karmøy	2,8 %	3,9 %	39%
Kvitsøy	1,1 %	2,2 %	100 %
Hammerfest	4,0 %	3,0 %	
Kristiansund	3,0 %	4,3 %	43 %
Tysnes	1,5 %	2,5 %	67 %
Fjell	2,4 %	3,8 %	58 %
Gj.snitt	2,1%	3,7 %	76 %

Mens den registrerte ledigheten steg fra 2,7 % til 2,9 % for landet som helhet i perioden juni 2014 til november 2015, steg den fra 2,1 % til 3,7 % i de 20 kommunene med høyest andel sysselsatte i petroleumsnæringene. I sju av kommunene steg ledigheten med mer enn 100 %, med Sola på en absolutt topp med hele 221 % økningen i den registrerte ledigheten:

Tabell 8: Kommunene med mer en dobling av ledigheten fra 2014/06 til 2015/11:

Sola	221 %
Fedje	180 %
Randaberg	179 %
Bokn	143 %
Eigersund	110 %
Stavanger	103 %
Kvitsøy	100 %

For Rogaland fylke som helhet steg den registrerte ledigheten fra 5 171 til 10 537 personer i perioden, tilsvarende 104 % økning på drøyt ett år. Det er den høyeste ledigheten som registrert i fylket på mer enn 20 år.

I denne situasjonen har vi politiske myndigheter som ikke setter inn et eneste målrettet tiltak for å bringe aktiviteten i petroleumsnæringen opp og ledigheten ned. Dette vil få store konsekvenser for alle de kommuner og lokalsamfunn som rammes. Avslutningsvis i dette notatet skal vi se nærmere på den betydningen petroleumsnæringene har for økonomien i de kommunene som rammes hardest.

Den økonomiske betydningen lokalt

Petroleumsnæringene har stor betydning for norsk økonomi som helhet og for økonomien i mange lokalsamfunn. Virkningene skjer både gjennom oljeselskapenes ressursbruk til investeringer og drift på sokkelen, men også ved at norsk leverandørindustri har et betydelig marked utenfor Norge. For stat og kommuner genereres det store inntekter fra skatter og avgifter fra selskapene og fra arbeidstakernes konsum.

Skatteinntekter for Norge

Som nevnt innledningsvis, er petroleumssektoren den viktigste enkeltnæringen i norsk økonomi. I det følgende skal vi vise til noen beregninger av den betydningen næringen har, ikke bare for landets økonomi, men også for kommuner og lokalsamfunn.

I den forrige utgaven av dette notatet viste vi til Menon-rapporten «Olje- og gassnæringens betydning for arbeidsplasser og skatt i Norge og Nord-Norge» (nr. 4/2013). Der presenterte man følgende anslag over personskatter fra sysselsatte i petroleumsnæringene. Oppstillingene så slik ut (nr. 4/2012, s. 14):

Tabell 4: Offentlige inntekter som følge av personskatt

	Antall sysselsatte (i tusen)	Gjennomsnittslønn (i tusen kroner)	Skattesats	Skatteinngang (i milliarder kroner)
Olje og gass	23	840,9	40 %	7,7
Leverandørindustri	85	814,7	40 %	17,0
Underleverandører	138	496,3	25 %	28,0
SUM	245			52,8

Hvis vi følger samme metodikk som i tabellen over, men oppdaterer antall sysselsatte med anslagene fra den siste IRIS-rapporten (2015/038) og runder av gjennomsnittsinntekten oppover, vil bilde se slik ut:

Tabell 7: Offentlige inntekter fra personskatter

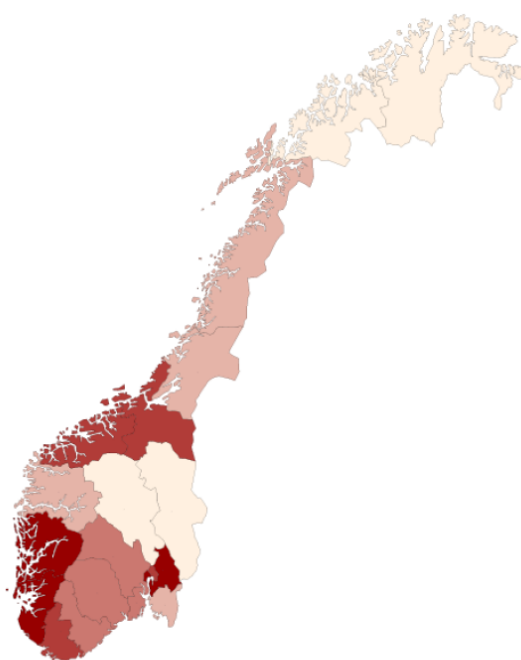
	Antall sysselsatte (i tusen)	Gjennomsnittslønn (i tusen kroner)	Skattesats	Skatteinngang (i mrd kroner)
Olje og gass	26 000	850 000	40 %	8,8
Leverandørindustri	161 000	820 000	40 %	52,8
Ringvirkninger	143 000	500 000	25 %	17,9
Sum	330 000			79,5

Vi ser at den totale petroleumssysselsettingen genererer om lag 80 milliarder kroner i personskatter til stat og kommuner. Anslaget her er om lag 50 % høyere enn i Menon-rapporten, og det skyldes at antall sysselsatte i leverandørindustrien er justert kraftig opp.

Skatteinntekter fordelt fylkesvis

I Menon-rapporten presenterte man også anslag over skatteinntegningen i hvert av fylkene:

Figur 7: Offentlige inntekter som følge av selskapskatt hos leverandører og inntektsskatt fordelt på fylker

Fylke	Milliarder kroner
ROGALAND	40,5
HORDALAND	18,9
AKERSHUS	15,5
MØRE OG ROMSDAL	12,0
OSLO	11,2
VEST-AGDER	10,6
SØR-TRØNDELAG	5,2
BUSKERUD	5,0
VESTFOLD	4,2
TELEMARK	2,4
AUST-AGDER	2,4
NORDLAND	1,9
SOGN OG FJORDANE	1,7
ØSTFOLD	1,5
NORD-TRØNDELAG	1,1
TROMS	1,1
OPPLAND	1,0
HEDMARK	1,0
FINNMARK	0,6

Kilde: Menon 2012

Merk at dette er det offentlige inntekter fra petroleumsvirksomheten i de respektive fylkene. Ikke alle disse inntektene blir igjen i hvert enkelt fylke. Gjennom det kommunale inntektssystemet blir pengene først krevd inn til staten, og så redistribuert til kommunene i henhold til et omfattende sett objektive kriterier.

Skatteinntekter for kommunene

Mange kommuner har direkte glede av inntektene fra petroleumsnæringene, både ved at virksomheter er lokalisert der og ved at ansatte i næringene har sitt konsum og betaler sin skatt der.

Kommunenes inntekter kan grovt sagt deles i tre; skatteinntekter, rammeoverføringer fra staten og andre inntekter. Av skatteinntektene beholder kommunene i utgangspunktet 11,3 prosent (det kommunale skatteøret gjeldende fra 2011, jfr. Finansdepartementets hjemmeside).

Vi har sett at Menon opererte med gjennomsnittsinntekter på om lag 830 000 kr. for de 187 000 som er direkte sysselsatt i petroleumsnæringene. Der er nærmere dobbelt så mye som gjennomsnittsinntekten i økonomien for øvrig. Tidligere beregninger fra SSB¹⁰ viser at samlede fradrag utgjør om lag 25 % av bruttoinntekten. Det betyr at skattegrunnet for beregningen av (kommunal) skatt er om lag 620 000 kr. pr «petroleumsårsverk», og at kommunene dermed får om lag 70 000 kroner i direkte skatteinntekter pr arbeidstaker fra sektoren som er bosatt i deres kommune. Det betyr at norske kommuner i sum får inn anslagsvis 12-13 milliarder kroner i direkte kommuneskatt fra olje- og gasselskapenes og leverandørindustriens (ca 187 000) ansatte. Tar vi med at øvrige ringvirkninger fra om lag 140 000 ansatte, kan vi plusse på 9-10 milliarder kroner til.

Lokal etterspørsel

For lokalsamfunnene går den økonomiske betydningen langt utover det som har med direkte skatteinntekter å gjøre. De statlige inntektene bidrar til at rammeoverføringene til kommunene kan holdes oppe, og de ansatte vil etterspørre varer og tjenester lokalt. I sum legger disse inntektene og denne etterspørselen grunnlag for lokal aktivitet og sysselsetting.

For illustrasjonens skyld kan betydningen for lokalt næringsliv illustreres slik: Vi legger til grunn av gjennomsnittlig nettoinntekt pr «oljearbeiderårsverk» er 60 prosent av bruttoinntekten (skattene utgjør i sum 40 % av inntekten): Det betyr en nettoinntekt på kr. 800 000 x 0,6 = kr.480 000 pr årsverk. Hvis vi så antar at arbeidstakerne legger igjen halvparten av nettoinntekten i butikker og hos leverandører i eget lokalsamfunn, representerer det en lokal etterspørsel på kr. 240 000 pr oljearbeider som er bosatt i kommunen.

Basert på disse forutsetningene kan vi anslå hvor stor den lokale etterspørselen fra oljearbeiderne er i de 10 kommunene med flest bosatte oljearbeidere:

Tabell 8: Lokal etterspørsel fra sysselsatte i petroleumsnæringene. De 10 største kommunene:

Stavanger	12 555	x 240 000 kr	= kr 3,01 milliarder
Bergen	7 678		= kr 1,84 milliarder
Sandnes	4 903		= kr 1,18 milliarder
Oslo	3 441		= kr 0,83 milliarder
Sola	2 686		= kr 0,64 milliarder
Karmøy	2 319		= kr 0,57 milliarder
Haugesund	2 095		= kr 0,50 milliarder
Trondheim	1 757		= kr 0,42 milliarder
Bærum	1 633		= kr 0,39 milliarder
Kongsberg	1 279		= kr 0,31 milliarder

¹⁰ Ingrid Melby og Frøydís Strøm: Inntekt, skatt og overføringer 2007, SSB 2009

Det betyr at bare i de 10 kommunene med flest sysselsatte i (SSBs definisjon av) petroleumsnæringene legges det igjen til sammen 8-9 milliarder kroner i lokal etterspørsel etter varer og tjenester.

Vi har tidligere vist at de som er omfattet av SSBs statistikk over ansatte i petroleumsnæringene bare utgjør omtrent 40 prosent av det IRIS mener er den totale sysselsettingen i petroleumsnæringene (se foran). De samlede virkningene av lokal etterspørsel er dermed langt større – anslagsvis drøyt 20 milliarder kr bare i de 10 kommunene med flest bosatte petroleumsarbeidere.

Konklusjonene blir at petroleumssektoren spiller en langt videre rolle enn det som kan henføres til den direkte aktiviteten på sokkelen. Den første smellen kommer i en leverandørindustri som riktignok er konsentrert til Vestlandet, men som er spredt ut over det ganske land. Og når olje- og gasselskapene reduserer aktiviteten, kutter kostnader og flytter innkjøp og produksjon til lavkostland, vil det i neste omgang svekke grunnlaget for sysselsetting og velstand i svært mange lokalsamfunn og kommuner i Norge. Dette er en utvikling som i større grad enn det som gjelder for annen næringsvirksomhet faktisk kan styres politisk. Omstillinger kan drives frem av oljeselskapenes kortsiktige strategier for bedre lønnsomhet, men de kan også styres gjennom de krav politikerne stiller til næringen. Og ikke minst de krav man stiller til sitt eget oljeselskap – Statoil.